

органів. Недарма 13,5 % опитаних респондентів істотною проблемою, що сприяє поширеності злочинів, передбачених ст. 175 КК України, вважають високий рівень корупції у контролюючих і правоохоронних органах.

Продуктуванню вказаних кримінальних правопорушень, на думку 5 % експертів, сприяють помилки слідчих у їх кваліфікації із суміжними злочинами (статті 191, 210, 364, 364¹, 365, 365¹, 366, 367 КК України).

Визначення із застосуванням методу експертних оцінок цілої низки детермінант, що впливають на поширеність злочинів, передбачених ст. 175 КК України, дає підстави для виділення основних напрямів їх запобігання: обмеження правового нігілізму як у суспільстві в цілому, так й у середовищі працівників підприємств, установ і організацій різних форм власності; боротьба з корупцією у діяльності органів кримінальної юстиції (Національна поліція, органи прокуратури), а також у роботі контролюючих органів; реформування правоохоронної і судової системи відповідно до засад, визначених у Концепції реформування кримінальної юстиції в Україні, затвердженої ще у 2008 р.; здійснення виваженої соціально-економічної політики, спрямованої на поступове покращення майнового стану українців, щоб будь-які зловживання у сфері соціального, пенсійного та іншого їх забезпечення істотно не впливали на рівень доходів українських сімей тощо.

ПРИЖБИЛО О. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

ЩОДО КЛАСИФІКАЦІЇ ІМПУЛЬСИВНИХ ЗЛОЧИНІВ

Стрімке зростання імпульсивної злочинності є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасного суспільства. Деформації правосвідомості, межові психічні аномалії, які є результатом стресів повсякденного життя, психічного та інформаційного перевантаження – лише деякі з причин, що призводять до скоєння імпульсивних злочинів. «Загальновідома провокуюча роль пияцтва, яке послаблює свідомий самоконтроль поведінки» [3, с. 3].

Вивчення класифікації імпульсивних злочинів надасть змогу більш детально розробити спеціальні заходи запобігання, які будуть властиві саме даній особливій категорії злочинів, в скоєнні яких відіграють роль, зокрема, неусвідомлювані психічні процеси та багато інших факторів.

В літературі рідко можна зустріти вчених, які б прямо торкалися питання класифікації імпульсивних злочинів. Лише А.Ф. Зелінський та П.С. Дагель писали про класифікацію безпосередньо імпульсивних злочинів, обравши критерієм психічний стан особи злочинця.

Залежно від того, які психічні стани винних осіб призвели до ослаблення свідомого контролю і викликали імпульсивну поведінку, А.Ф. Зелінський розрізняє чотири види імпульсивних злочинів: «1) вчинені в стані глибокого алкогольного сп'яніння; 2) афективні, тобто вчинені в стані сильного душевного хвилювання; 3) злочини осіб, які перебувають у хворобливому стані; 4) так звані «парадоксальні», або «швидкоплинні»» [3, с. 80].

Потрібно відзначити, що в залежності від того, які психічні стани осудних осіб призвели до втрати свідомого контролю і викликали імпульсивну поведінку, П.С. Дагель виділяє три види імпульсивних злочинів: 1) вчинені в стані глибокого алкогольного або наркотичного сп'яніння; 2) афективні, тобто вчинені в стані сильного душевного хвилювання, 3) вчинені в результаті автоматичної реакції суб'єкта, звичного автоматизму.

«Зазначені стани, — пише П.С. Дагель, — рідко зустрічаються в чистому вигляді, зазвичай поєднуються один з одним. Так в стані сильного сп'яніння особа буває схильна до афективних реакцій, а його притосувальне поводження носить характер автоматизму» [2, с. 71].

Деякі вчені класифікують імпульсивні злочини в залежності від причин імпульсивної злочинної поведінки. Злочинності не існує поза поведінкою людини. Злочинна поведінка — це процес, який охоплює не лише тільки суспільно-небезпечні дії, а й минулий вплив на особу, психологічні детермінанти, які визначають походження та розвиток протиправного вчинку.

Результатом імпульсивної злочинної поведінки, як внутрішнього психічного стану особи, є скоєння імпульсивного злочину, як цілком закономірного наслідку такої поведінки. Тому, в залежності від причин, які викликали імпульсивну поведінку, О.М. Бандурка, С.П. Бочарова, О.В. Землянська та М.І. Єнікеев виділяють імпульсивні злочини, що супроводжуються: 1) емоціогенною обстановкою при несформованості у індивіда адекватних реакцій; 2) загальною емоційною нестійкістю індивіда; 3) станом сп'яніння; 4) звичними формами поведінки; 5) психопатичними аномаліями особистості» [1, с. 434; 4, с. 309].

О.Л. Мартенко виділяє певні різновиди імпульсивної злочинної поведінки, які зумовлюються: прагненням особи до самоствердження, забезпеченням свого верховенства над оточуючими; звільненням від накопичених негативних емоцій [5, с. 141].

Одночасно, О.Л. Мартенко виключає серед імпульсивних злочинів випадки їх вчинення в стані сп'яніння та, частково — фізіологічного афекту. Він пояснює це тим, що імпульсивність там є наслідком певних психофізіологічних процесів і вона стає можливою через загальне гальмування

кори головного мозку й спричинену цим нездатність адекватного сприйняття дійсності та реагування на неї [5, с. 141]. Тобто, суто психологічна природа імпульсивності, яка детермінується властивостями особистості та особливостями ціннісно-нормативної регуляції її поведінки не властива злочинам, вчиненим в стані алкогольного сп'яніння.

Але не слід забувати, що причиною лівової частки злочинів є наявність в особи індивідуальних та своєрідних поглядів та установок в свідомості, які отримують реалізацію в злочинних посяганнях за певних обставин. Одночасно, причинне підґрунтя злочинності складають певні соціально-психологічні детермінанти, тобто ті чи інші погляди, звички, традиції. Сам алкоголь не формує суб'єктивну психологічну основу злочинної поведінки, не вносить нічого нового в антисуспільну спрямованість особи, а лише являється так би мовити, каталізатором емоційності сприйняття подій та імпульсивності реагування на них.

Як бачимо з вищевикладеного, майже всі автори дотримуються подібної точки зору з приводу класифікації імпульсивних злочинів. Психічний стан особи, який обраний критерієм такої класифікації, дозволяє зробити висновок про природу таких злочинів. Експресивність, бездумність, емоційність імпульсивного злочину ставить перед дослідниками чимало завдань з приводу запобігання скоєнню імпульсивних злочинів та психічних станів, які їх провокують.

Список використаної літератури:

1. Бандурка А. М., Бочарова С. П., Землянская Е. В. Юридическая психология: Учебник. — Харьков: Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2002. — 596 с.
2. Дагель П. С. Проблема «бессознательного» и некоторые вопросы вины в уголовном праве / П. С. Дагель. // Российский криминологический взгляд. — 2009. — № 4. — С. 71–81.
3. Зелинский А. Ф. Осознаваемое и неосознаваемое в преступном поведении / А. Ф. Зелинский. — Харьков: Вища школа, 1986. — 168 с.
4. Еникеев М. И. Юридическая психология. С основами общей и социальной психологии: Учебник для вузов. — М.: Норма, 2005. — 640 с.
5. Мартенко О. Л. Психологічний аналіз окремих кримінально-правових понять (за чинним КК України) : дис. канд. юр. наук : 19.00.06 / Мартенко Олександр Леонідович — Київ, 2005. — 231 с.